

Сергій Ратушний,

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри міжнародного та європейського права
Київського Національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана

ВАЖЛИВИЙ ВНЕСОК У РОЗВИТОК НАУКИ МІЖНАРОДНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРАВА

Ця публікація є рецензією на монографію В. Ф. Опришка «Міжнародне економічне право і процес».*

Ключові слова: міжнародне право, міжнародне економічне право, матеріальне право, процесуальне право, міжнародне економічне процесуальне право, міжнародні економічні відносини, міжнародне економічне співробітництво, міжнародні економічні організації, міжнародні економічні спори, гармонізація законодавства, наука міжнародного економічного права.

Глобалізація міжнародного життя особливо показово впливає на стан міжнародних економічних відносин, які в своєму розвитку стають не просто динамічними, а наддинамічними. Зміст самих відносин постійно ускладнюється, а їх кількість невпинно зростає. Все це супроводжується процесами і явищами, яких не знала попередня історія людства і які, безумовно, потребують детального вивчення та глибокого теоретичного осмислення. Без цього вирішення завдань ефективного правового регулювання міжнародних економічних відносин у контексті загальних цілей, проголошених у базових міжнародних документах (Статуті ООН, а також Декларації про новий економічний порядок та Хартії економічних прав та обов'язків держав, прийнятих Генеральною Асамблеєю ООН в 1974 р.) виглядає щонайменше проблематичним або може здаватися навіть неможливим узагалі. В будь-якому випадку найбільш песимістичні прогнози ігнорувати не варто, адже такі події, як остання світова фінансово-економічна криза, спроби використання окремими державами економічних за своєю природою факторів в якості інструментів застосування сили і, тим самим, ігнорування, порушення та руйнування світового порядку, як це робить сьогодні Російська Федерація, виступають зайвим

тому підтвердженням. Дослідження матеріально-правових та процесуально-правових засад міжнародних економічних відносин у перспективі їх подальшої імплементації в практиці міжнародного економічного співробітництва за таких умов є безумовно актуальним, а публікація монографії В. Ф. Опришка «Міжнародне економічне право і процес» є затребуваною і вчасною.

Монографія стала однією з перших спроб системного дослідження актуальних проблем сучасного міжнародного економічного права в Україні. З урахуванням процесів і явищ, які характеризують сучасний динамічний розвиток міжнародної економіки, та отриманого світового досвіду їх правового регулювання, в роботі знайшли відображення критично переосмислені та систематизовані ідеї та погляди автора, висловлені ним в опублікованих раніше статтях та навчальних виданнях 1998 р. та 2003 р., а також спільно з іноземними науковцями 2006 р., якими фактично була започаткована наука міжнародного економічного права в Україні.

Науково-теоретичне підґрунтя рецензованого дослідження становлять наукові праці відомих теоретиків права, вітчизняних і зарубіжних юристів-міжнародників, фахівців у галузі процесуального права. Нормативно-правову базу

* Опришко В. Ф. Міжнародне економічне право і процес : монографія / Віталій Федорович Опришко. — К. : Парламентське вид-во, 2014. — 518 с.

дослідження становлять двосторонні та багатосторонні міжнародні договори, рішення та інші акти міжнародних організацій, акти національного законодавства різних країн світу, що регламентують здійснення цивільного та господарського судочинства. В якості емпіричної основи автором використовуються приклади практики правового регулювання міжнародних економічних відносин, функціонування міжнародних організацій як міжурядових, так і неурядових, що робить викладений матеріал «живим», переконливим і достовірним.

Не можна не погодитися із сформульованою автором у передмові тези про те, що виникнення, розвиток і припинення широкого спектру міжнародних відносин економічного характеру потребує не лише свого впорядкування, а й врегулювання, що, в свою чергу, вимагає використання системи принципів та норм міжнародного економічного права. Останнє абсолютно аргументовано розглядається як відносно новий феномен у міжнародному праві, роль і значення якого у забезпеченні міжнародного економічного співробітництва стала предметом дослідження.

Для досягнення поставленої мети в монографії, на нашу думку, успішно вирішені наступні завдання: досліджено загальні питання, що стосуються поняття та предмета міжнародного економічного права. Автором критично розглянуті і оцінені існуючі сьогодні концепції міжнародного економічного права з точки зору їх змісту, загальнонаукової та правової природи; розглянуті галузеві особливості джерел, принципів та суб'єктів міжнародного економічного права, зокрема специфічні прояви і форми реалізації міжнародної правосуб'єктності суверенних держав та міжнародних економічних організацій в сфері регулювання міжнародних економічних відносин. Особлива увага приділена міжнародному економічному договору як основному джерелу міжнародного економічного права з точки зору його особливостей, видів, національного та міжнародного правового регулювання його укладення, виконання, дії тощо. Автором детально розглянуті особливості правового регулювання в окремих сфе-

рах міжнародного співробітництва з економічних питань: міжнародній торгівлі, валютно-фінансових відносинах, міжнародному інвестуванні, використанні різних видів транспорту, співробітництва в сфері промисловості та сільського господарства. Важливим досягненням, на нашу думку, є те, що автор не обмежується рамками визначеної ним концепції публічного міжнародного економічного права. В контексті проблем правового регулювання він торкається також різноманітних приватно-правових аспектів, що виникають в зазначених сферах.

Надзвичайно важливим є те, що автор у своїй роботі відходить від традиційних підходів до регулювання міжнародних економічних відносин виключно засобами матеріального права і обґрунтовано виносить на розгляд питання щодо місця, змісту і значення процесуальних аспектів у міжнародно-правовому регулюванні міжнародних економічних відносин.

Ефективність функціонування і розвитку сучасних правових систем об'єктивно обумовлюється зростанням вимог щодо змісту й практики застосування норм процесуального права. Проте теоретичні та прикладні дослідження з процесуального права традиційно відносяться до права національного і мають вузькогалузевий характер. За таких умов постановка питання про необхідність розгляду і теоретичного обґрунтування питань формування і застосування процесуального права в міжнародних умовах характеризується безумовною науковою новизною.

Це стосується різних теоретичних аспектів щодо поняття і місця міжнародного економічного процесуального права в системі міжнародного права, його власної системи та основних суб'єктів. Не залишаються поза увагою теоретичні та практичні аспекти правотворення і правозастосування в сфері процесуальної діяльності міжнародних організацій та розгляду публічно-правових економічних спорів із застосуванням міжнародних інституцій.

Загальний висновок про те, що міжнародне економічне процесуальне право вже зародилося як об'єктивна юридична реальність, виглядає в цілому перекон-

ливим та перспективним. Як підтвердження цього, три окремих розділи (Глави 14—16) присвячені міжнародному економічному процесуальному праву, яке В. Ф. Опришко першим у вітчизняній правовій науці визначає як систему норм і принципів, які встановлюють порядок, форму забезпечення реалізації матеріальних норм міжнародного економічного права з боку держав та міжнародних організацій в процесі здійснення міжнародного економічного співробітництва, а також регламентують діяльність міжнародних арбітражних та судових установ у цій сфері [С. 102].

Рецензована монографія є узагальненим, комплексним дослідженням теоретичних і практичних проблем, пов'язаних із правовим регулюванням міжнародних економічних відносин. Вона є самостійною науковою роботою, однією з перших у світовій правовій науці, а також першою в Україні публікацією з цих питань.

Основні теоретичні положення та висновки, які характеризують наукову новизну дослідження, теоретичне і практичне значення його результатів, одержаних автором, є самостійними, обґрунтованими та достовірними. Вони становлять наукову новизну і є важливим внеском автора у розвиток науки міжнародного економічного права.

Структура та зміст рецензованої монографії повною мірою відповідають поставленим в ній завданням наукового дослідження. Обрана автором система філософсько-світоглядних підходів, принципів та методів науково-теоретичного пізнання відповідає особливостям об'єкта та предмета дослідження. Використані матеріали не тільки переконливо ілюструють проведені дослідження, а й будуть корисними як нормативні джерела у вивченні, дослідженні або практичному застосуванні.

Актуальність, новизна та запропоновані висновки дають підстави вважати, що монографія В. Ф. Опришка «Міжнародне економічне право і процес» має безумовно практичне спрямування. Вона може бути застосована в нормотворчій, судовій та арбітражній діяльності, практиці національного та міжнародного регулювання спорів приватноправового та публічно-правового міжнародного характеру. Система викладення матеріалу, його логічність і послідовність роблять можливим рекомендувати її в якості підручника для студентів, майбутніх юристів, економістів, міжнародників та політологів. Науково-популярний стиль викладення матеріалу робить монографію зрозумілою та цікавою не тільки для фахівців, а й для широкого кола читачів.

Ратушный Сергей. Важный вклад в развитие науки международного экономического права.

Данная публикация является рецензией на монографию В. Ф. Опришко «Міжнародне економічне право та процес».

Ключевые слова: международное право, международное экономическое право, материальное право, процессуальное право, международное процессуальное экономическое право, международные экономические отношения, международное экономическое сотрудничество, международные экономические организации, международные экономические споры, гармонизация законодательства, наука международного экономического права.

Ratushnyi Sergiy. Important Contribution To The Development Of The International Economic Law Science.

This publication is a review on V. Opryshko monograph «International Economic Law and Procedure».

Key words: international law, international economic law, материальное право, law of procedure, international procedural economic law, international economic relations, international economic cooperation, international economic organizations, international economic litigation, harmonization of legislation, international economic law science.